

9. Конфино М. Старые и новые традиции: протест и инакомыслие в современной России // *Политическая культура России: Реферативный сборник ИНИОН АН СССР*. – Вып. IV. – М., 1990. – С. 171-178.
10. Кудлай А.А. *Формирование профессиональной бюрократии в Украине: истоки, тенденции и перспективы* / Рукопись дисс. кандидата политических наук за спец. 23.00.02 – политические институты и процессы. Одесса, 2004. Южно-украинский государственный педагогический университет им. К.Д. Ушинского. – 227 с.
11. Кустарев А. Макс Вебер о модернизации русского самодержавия // *ПОЛИС (Политические исследования)*. – 2006. – № 2. – С. 60–76.
12. Липинський В. Листи до братів-хліборобів: Про ідею і організацію українського монархізму / *Повне зібрання творів, архів, студії*. Т. 6. Кн. 1. – К.: Ін-т східноєвропейських досліджень НАН України, Філадельфія: Східноєвропейський дослідний інститут ім. В. Липинського, 1995. – 470 с.
13. Поліщук В. Луцький замковий уряд в адміністративній системі Великого князівства Литовського від початку XV ст. до реформ 1564–1566 рр. // *Український історичний журнал*. – Січень–лютий 2005. – № 1(460). – С. 108–125.
14. Потульницький В. *Нариси з історії української політології (1819–1991)*. – К.: Либідь, 1994. – 320 с.
15. Хомяк О. Пан (За термінологією Вячеслава Липинського) // *Володимир Старосольський 1878–1942 / Записки НТШ*. Т. 210. *Історико-філософська секція* / Ред. У. Старосольська. – Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто, 1991. – С. 381–386.
16. Шевцова Ю. *Державний чиновник в історичній іпостасі* // *Віче*. – 2004. – № 6(147). – С. 45–20.

УДК 323.1:316.422(477)

В. Трачук

Національний університет державної податкової служби України

ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА ТА ПОЛІТИЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ

© Трачук В., 2008

Дослідження є спробою аналізу суспільно-політичної модернізації України, оцінки модернізаційного потенціалу вітчизняної політичної еліти як вирішального суб'єкта модернізації.

Research is the attempt of analysis of process publicly – political transformation of Ukraine, estimations of modernization potential and role of domestic political elite as deciding the subject of modernization processes.

Україна здійснює демократичний перехід і має вибрати найдоцільнішу модель демократії, яка дасть їй змогу зберегти національну специфіку і при цьому посісти гідне місце серед держав і народів світу. З огляду на це визначення пріоритетів модернізації та етапів її реалізації є актуальним завданням української політичної еліти.

Модернізацію у широкому розумінні можна розглядати як соціально-економічно-технологічну революцію, що радикально змінює життя суспільства.

Перша модернізація почалася в епоху Відродження. Були зруйновані старі, традиційні феодальні відносини особистої залежності і з'явився вільний, особисто не залежний від інших індивід. Завдяки цьому зародилася самосвідомість особистості, почуття власної гідності людини. Розуміння того, що особиста свобода кожного, рівність усіх перед законом та соціальна справедливість невіддільні одне від одного.

Звичайно, епоха Відродження і наступні етапи суспільної модернізації мали певні межі та негативні аспекти, однак саме завдяки Ренесансу та Реформації, що пройшла услід за ним в Європі, склалися основи культури “модерніті” – матеріально-прагматичної культури сучасності.

“Модерніті” – прихильність до раціоналізму та індивідуалізму (нерідко войовничого), наукового знання, прагнення до комфорту та добробуту за допомогою матеріального виробництва, змін навколишнього середовища шляхом підкорення природи, удосконалення матеріальних знарядь цього підкорення, завоювання нових просторів та освоєння нових форм людських стосунків [16, с. 17–18].

Заснована на ідеї лінійного, поступального розвитку природи та суспільства (сучасне краще ніж минуле, майбутнє обов'язково буде краще за сучасність) культура “модерніті” руйнувала старі традиції, ставлячи на їхнє

місце традицію безперервного розвитку, традицію раціоналізму. Підсумком багатовікового модернізаційного розвитку західної ліберально-індивідуалістичної традиції стала особа – суб'єкт європейського права.

Українська історія рясніє фактами внутрішніх соціальних конфліктів, що виникли на ґрунті вимушених, навздогінних модернізацій, зумовлених здебільшого зовнішніми, а не внутрішніми чинниками (тобто не розвитком соціальної сфери), внаслідок чого зміни в економіці, культурі, політиці та соціальній сфері доволі часто не відповідають одне одному [12, с. 44]. Зазначені ознаки дають всі підстави типологізувати вітчизняну модернізацію як неорганічну [9].

До країн з неорганічним типом модернізації належать країни так званого “другого ешелону капіталізму”: Японія, Бразилія, Аргентина, Чилі, Туреччина, Греція, а також країни Центрально-Східної та Південно-Східної Європи. Для цих країн, за висловом Девіда Ептера, “модернізація є свого роду надією на майбутнє” [12, с. 45].

Сутність розвитку країн з неорганічним типом модернізації полягає в тому, що вплив з боку розвинутих країн є вирішальним для їхньої реалізації, а самі розвинуті країни – орієнтиром, до якого необхідно прагнути у ході перетворень. Успішне просування вперед може вивести їх в розряд країн з органічним типом модернізації (як-от Німеччину, Японію, Південну Корею, так званих “азійських тигрів”).

Модернізація може відбуватися як стихійно (під впливом певного збігу історичних обставин та накопичення необхідних передумов), і цілеспрямовано (у результаті цілеспрямованих дій впливових політичних груп); лінійно або нелінійно (тобто підсумком модернізаційного процесу не обов'язково буде суспільний поступ до вищого щабля розвитку).

Однак, яким би шляхом не відбувалася неорганічна модернізація, її хід і результати залежать від багатьох чинників, зокрема, від того, яку мету ставлять перед собою її ініціатори, від її рушійних сил — модернізаторської еліти, від рівня соціально-економічного та культурного розвитку суспільства, яке модернізується.

У сучасній науці існують різноманітні визначення поняття “модернізація”. Російські дослідники Л. Васильєв та Є.Тадєвосян розглядають її передусім як пристосування неєвропейських командно-адміністративних систем до викликів епохи, що змінилася, набуття менш розвинутих суспільствами низки рис, притаманних більш розвинутих суспільствам, а також одну з глобальних проблем та необхідну умову формування нового світового порядку [3]. Український політолог М. Михальченко трактує модернізацію як динамічний, свідомо регульований процес якісного покращання найважливіших сфер суспільства, котрий, з одного боку, є пристосуванням до європейської цивілізації, з іншого – природним, але прискореним запозиченням та втіленням в суспільне життя набутоків інших цивілізацій [13, с. 36–37].

На думку Ш. Ейзенштадта, модернізація є зміною у напрямі формування ліберальних демократій західноєвропейського та північноамериканського зразка [5, с. 41].

Проте нині теорії однолінійності, ендегенності модернізації, поширені у середині ХХ століття і засновані на переконанні, що людство неминуче буде рухатися до стану, котрий нагадує англо-американський світ, доповнилися теоріями її альтернативності, осмислення осучаснення у термінах “реконструкції” інтелектуальних процесів навчання (як зміни поглядів на світ, котрі за певних соціокультурних умов породжують пізнання та знання) й інституційних диференціацій. Такий підхід ґрунтується на існуванні у межах однієї дійсності безлічі можливостей та перспектив, що не можуть бути об'єднані будь-якою всеосяжною теорією, однак можуть бути розглянуті та відтворені в контексті порівняння їхніх переваг та недоліків, виявлення характерних спільностей та особливостей [17, с. 13–33]. Що значить бути “модерним/сучасним”, скажімо, для китайця, мусульманина, слов'янина? Чи є загалом єдиний спосіб бути сучасним, чи існують “багато сучасностей” та різні способи стати і бути сучасним? Історична практика ХХ ст. довела відсутність універсальної відповіді на це питання. Будь-яка успішна модернізація здійснювалася, як правило, неординарними шляхами, які не можуть бути стовідсотково повторені.

Водночас, як цілком слушно зазначає Г. Зеленько, модернізація не зводиться лише до витіснення традиційного сучасним [9, с. 19–20]. Вона є взаємодією та взаємопроникненням, у результаті котрого з'являються нові концепції суспільного удосконалення. Отож, головною закономірністю модернізаційного розвитку є “постійна зміна і удосконалення політичних, економічних, культурних структур та їх функцій у відповідності з потребами реального та ефективного функціонування суспільства” [18, с. 25–28]. Модернізаційний процес неорганічного типу супроводжується перманентними конфліктами та кризами, “провалами модернізації” і не обов'язково приводить до позитивних наслідків. В. Горбатенко визначає такий стан як “кризовий синдром модернізації”, котрий є наслідком взаємодії основних криз політичного розвитку: кризи ідентичності, легітимності, участі, проникнення, розподілу [6, с. 25–26].

Як уже зазначалося, модернізація охоплює найважливіші сфери суспільного життя, тому постає питання стосовно визначення її пріоритетів. Одностайності щодо цього серед політичних дослідників немає. Дехто наголошує на пріоритетності економічних реформ, інші вважають, що для постсоціалістичних країн первинним є реформування політичної сфери [10, с. 21–23].

На наш погляд, у посткомуністичних державах політична модернізація є першочерговою, тому що в умовах неорганічного типу модернізації політична сфера домінує стосовно інших. Першопочтовим (внутрішнім) до модернізації є поява політичної волі до змін у середовищі суспільних очільників. Вибір шляхів та методів модернізації також відбувається у сфері політики. Виконання країною завдань політичної модернізації, до яких, на думку В. Горбатенка і О. Бабкіної, належать, по-перше, інституційне забезпечення функціонування демократії; по-друге, запровадження демократичних процедур в усі сфери суспільного процесу сприятиме здійсненню структурних і якісних змін не лише в політиці, а й у соціально-економічній, духовно-культурній та інших сферах, створюючи умови для збереження стабільності та внутрішньої консолідації суспільства, [14, с. 280–282].

Найістотнішими чинниками, які, безперечно, впливають на суспільну модернізацію, є: об'єктивно-історичні обставини, котрі випливають з попередньої історії та умов виникнення панівної влади (так звана “стартова ситуація”); об'єктивно-структурні, що виникають у ході реформування (геополітична ситуація, ступінь інтеграції у світові економічні процеси) та суб'єктивні (характер політичної еліти, політичні параметри суспільства, модернізаторські потенції населення, наявність політичної волі до оновлення у головного суб'єкта модернізації – модернізаторської еліти).

Від комбінації наведених передумов або чинників залежить, яка з можливих схем політичного реформування буде реалізовуватись: мобілізаційна (сакрально-колективістська) чи плюралістична (секулярно-лібертаріанська). Перша вирішальну роль у перетвореннях відводить харизматичному лідеру або партії-гегемону, друга – передбачає суспільне оновлення на засадах компромісу між основними політичними силами [1, с. 16–17].

Україна в своєму розвитку пройшла три (за В. Горбатенком) етапи модернізації: ранньомодернізаційний, імпульсивно-еклектичний, що тривав з середини XVII до початку XX ст.; псевдомодернізаційний, тоталітарно-бюрократичний, хронологічні межі якого збігаються з часом існування СРСР (від початку 20-х до кінця 80-х років XX ст.); сучасно-модернізаційний, транзитно-кризовий, збігається в часі з існуванням України як самостійної держави (від 90-х років XX ст.) [7, с. 88–107].

Кожен з цих етапів мав певні особливості. Проте практично завжди на перший план виходить питання про політичного суб'єкта модернізації. Ні в політичній науці, ні в психології та інших суспільних галузях немає єдиного підходу до вивчення зазначеної проблеми. Аналіз літератури свідчить, що еволюція поглядів на політичну еліту останнім часом пов'язана з виробленням методологічно нового погляду на владу [2]. Змінилося тлумачення терміна “політична еліта”. Якщо ще недавно під політичною елітою розуміли передусім порівняно вузьке коло осіб, здатних приймати ключові стратегічні рішення, то нині цим терміном визначаються спільні суб'єкти політичного характеру, які потужно впливають на суспільно-політичні процеси та розвиток суспільства. Демократична модель суспільної організації виступає як форма контролю над елітами. Залежно від стану, в якому перебуває суспільство, на перший план виходить їхній модернізаційний або стабілізуючий вплив на нього [8].

То ж що являє собою вітчизняна політична еліта як суб'єкт модернізації суспільства?

Зазначимо, що за роки незалежності вона так і не перетворилася на повноцінного суб'єкта суспільного оновлення. Цьому заважає низка чинників.

Першим з них є кланово-олігархічна модель сучасної української еліти. Сама по собі вона не є автоматичною перешкодою для становлення такої еліти як суб'єкта розвитку. Все залежить від того, на що буде така модель націлена: швидке економічне зростання суспільства чи подальше збагачення еліти. Корпоративно-олігархічна модель еліти ефективно функціонує у більшості розвинутих країн. Розглядаючи державу як важливий інструмент реалізації своїх політичних та економічних проєктів, елітарні групи роблять все можливе для максимізації ефективності управлінських механізмів та недопущення дестабілізації суспільної ситуації (зазвичай шляхом суворого контролю за дотриманням законності на усіх рівнях суспільної драбини та забезпечення реальної можливості гідного способу життя для неелітних верств населення). Українські реалії діаметрально протилежні. Вітчизняні фінансово-промислові політичні групи використовують владу передовсім з метою контролю над фінансовими потоками та їхнім перерозподілом на власну користь. Їхньою візитівкою є корупція на всіх рівнях влади, зацікленість на цінностях особистого

вжитку, зневага та цинізм у ставленні до народу, прикриті димовою завісою декларативного “народовства” та безсоромного популізму. Досягнення за всяку ціну високого матеріального та політичного статусу, не підкріплене позитивною соціальною ідентифікацією, породило феномен “влади без слави” (В. Злишков) коли представники еліти можуть робити що завгодно, однак нездатні отримати визнання суспільством себе як непересічних особистостей.

Другим чинником є надмірна фрагментованість політичної еліти, що породжена недостатньою соціальною структурованістю суспільства. Розколота за ідеологічними, організаційними, цинічно-орієнтаційними, регіональними та іншими ознаками, еліта провокує перманентні конфлікти як у власному середовищі, та і у суспільстві загалом. Це, своєю чергою, впливає на легітимізацію влади та її рішень і створює постійну загрозу сповзання у бік тотальної нелегітимності правлячого режиму. Як вище зазначалося, суспільна “модернізація навздогін” (А. Пугачов) можлива лише на підставі компромісу основних політичних сил. Невдачі попередніх та нинішнього етапів модернізації значною мірою спричинені саме його відсутністю. Розбрат був і залишається основною формою стосунків всередині елітних груп. Замість консолідації еліти на загальнонаціональному рівні відбувається її єднання на рівні регіональному. Нічого поганого, звісно, у цьому немає, якщо ця концентрація не відбувається на засадах клановості, земляцтва, nepотизму та протекціонізму. Однак Україна є прикладом реалізації саме такого, найменш сприятливого, з огляду на потреби модернізації, варіанта.

Істотним недоліком сучасного модернізаційного процесу є нерозробленість ідеології реформування суспільства. Невирішеність принципових питань докорінних перетворень зводить нанівець всі наміри реформаторів. Спроби розроблення концептуальних засад суспільного реформування були (взяти хоча б програму “Україна 2010”), однак їхній науковий рівень був доволі сумнівним. Взагалі наші реформатори не поспішають керуватися загальнонауковою методологією. Як справедливо вказує М. Михальченко, “ім миліший волонтаристський підхід: “Це ви мені розкажете, як правильно?””. [14, с. 10] Отож, кожна елітарна група починає своє правління запереченням того, що зробили попередники, та намаганням розпочати все, так би мовити, “з чистого аркуша”. Ігнорування елітою факту зростання ролі інтелектуалізації усіх сфер суспільної діяльності значно обмежує модернізаційний потенціал суспільства. На думку А. Гальчинського, інтелектуальна та моральна деградація як українського суспільства, так і його модернізаційної еліти спричинена багато в чому саме навздогінним характером модернізаційних процесів. Нав'язані суспільству ззовні схеми розвитку призводять до втрати народом ролі суверена власної історії, деформації політичної системи (ситуація “придушеного плюралізму”, коли з будь-якого питання існує лише дві думки – керівництва та неправильна), денационалізації, космополітизації та віртуалізації національної еліти [4, с. 47–48].

Академік Михальченко вказує на ще одну істотну причину: підрив не лише “соціалістичної”, але й традиційної моралі у суспільстві. Розмиті поняття добра і зла, правди і брехні, злочинності і порядності, демократії і порядку. Влада не звертає увагу на критику з боку опозиції, відсутній діалог еліти з масами, фактично не ведеться боротьба з злочинністю, у суспільстві запанував культ наживи будь-яким засобами [14, с. 10] Це свідчить про нестандартне сприйняття суспільством західних стандартів соціального буття, його насильницьку “вестернізацію”. Стан та рівень розвитку українського суспільства сприяють усвідомленню необхідності засвоєння стандартів західної політичної культури, як-от приватна власність, демократія, правова держава, особиста свобода. Однак вказані цінності не були (та й не могли бути) засвоєні сучасним українським суспільством у ході соціалізації, що призвело до виправдання в суспільній свідомості сурогату західних соціальних стандартів, а у суспільній практиці мавпування далеко не кращих рис західного способу життя (індивідуалізму, цинізму, фетишизації грошей та прибутку, егоїзму, надмірної стандартизації суспільної поведінки тощо) з одночасним нехтуванням того, що він формувався на засадах суворих моральних норм протестантської етики, котрі не дали змоги вказаним недолікам стати реальною загрозою суспільному прогресу та добробуту. Йдеться про соціокультурні обставини та параметри модернізації, що визначають її національну специфіку та успішний (або ні) результат. Представники істеблішменту щиро не розуміють, чому мають брати якісь зобов'язання перед народом частіше аніж раз на п'ять років (перед черговими виборами). Не випадково ключовими фігурами політики стали не фахівці з PR, покликані висвітлювати реальні події та досягнення еліти, а політтехнологи, котрі створюють віртуальні досягнення, переконуючи електорат в їхній реальності.

Обмежує модернізаційний потенціал сучасної еліти також фінансова неспроможність будь-якого з існуючих владних угруповань самотужки реалізувати хоча б один модернізаційний проект національного масштабу. А ділитися реальною владою задля досягнення суспільного прогресу вони покищо не бажають.

Істотний вплив на модернізаційний процес має високий ступінь “приватизації” інститутів держави різними кланово-корпоративними структурами. Інтереси держави значною мірою ототожнюються з інтересами конкретних комерційних структур, а “приватизоване” державне чиновництво виступає лобістами цих інтересів.

“Прихватація” 1990-х років призвела до створення привілейованої групи осіб, котрі отримали неконтрольований доступ до суспільних ресурсів, ліцензій, пільг. Це стало основним важелем формування вузького прошарку фінансової олігархії, котрий веде жорстоку боротьбу за домінування на полі української політики. Новий політичний клас відчув самодостатність, збудував свій особливий світ, в якому політичний капітал конвертується у реальні матеріальні цінності. І політичний діяч нової України прагнув (і донині прагне) максимально використовувати цю можливість, відчуваючи, що його перебування на політичному олімпі може бути недовговічним. Наслідком такої ситуації стали: гігантський розрив між елітою та народом (побуває думка, що влада і народ живуть у різних Українах), падіння рівня суспільної довіри до владних структур та політичних лідерів, тотальний (хоча переважно пасивний) спротив владі, котра, в очах населення, не є (та й, за великим рахунком, ніколи не була) українською, зведення нанівець модернізаційного потенціалу еліти та суспільства, ірраціональність модернізації.

Вагомим чинником оновлення України є те, що воно припало на епоху глобалізації. У цих умовах успішна модернізація дає шанс вписатися у світовий політичний, економічний та інформаційний простір, не бути виштовхнутим за його межі і стати зайвим елементом у світовому масштабі. Правлячий клас України ще недостатньо усвідомив цей факт, як і те, що модернізація за готовими західними зразками спрямована передовсім на цілі західного світу і аж ніяк не на цілі загальнолюдського процвітання та благоденства, створення “колоніальних демократій”, за яких масам населення “надається сурогат демократії у вигляді розпусти, послабленого контролю з боку влади, доступні розваги, залишеність самим собі, система цінностей, яка позбавляє людей від зусиль на собою і моральних обмежень” [11, с. 6–13]. Основним ресурсом Заходу вже давно став не фінансовий, а людський капітал, котрий продукує якісно новий безмежний ресурс – інформацію і знання, натомість отримуючи органічні ресурси з країн периферії. Ефективність суспільного розвитку в епоху глобалізації істотно визначається розвитком науки та освіти, а також функціонуванням освічених та спеціально підготованих фахівців. Відповідно вирішення цієї проблеми є життєвим інтересом кожної держави, що прагне не відстати від часу. Проте сліпе копіювання іноземних зразків модернізації суспільства загалом або його окремих сфер (як-от “болонізація” системи вищої освіти та науки) здатні призвести до знекровлення України та позбавити її перспектив на майбутнє. З огляду на цю обставину спроби “наздогнати” західний світ є доволі сумнівними.

Багато політиків вважають, що увійти до постіндустріального світу можна, створивши якісь унікальні технології (ідея інноваційної модернізації доволі поширена у посткомуністичних країнах, зокрема в Росії). Однак реальні обставини такі, що навіть за умови створення та продажу подібних технологій суспільне процвітання аж ніяк не гарантоване. Яскравим прикладом є Росія. Продаж величезної кількості енергетичних ресурсів та найсучасніших видів озброєння не привів до істотного підвищення життєвого рівня пересічного росіянина. В Україні також розроблені і запатентовані багато технічних новинок та ноу-хау світового рівня, котрі не споживаються на внутрішньому ринку через байдужість можновладців, неінформованості, а звідси несприйняття та незацікавленості, неучасті населення. На Заході першим і основним споживачем результатів модернізації є саме пересічні громадяни, що створює суспільне замовлення на продовження модернізаційного процесу. У пострадянських суспільствах таке замовлення сьогодні фактично відсутнє. Тобто знову йдеться про розвиток людського капіталу як основного модернізаційного ресурсу. Однак доти, доки еліта буде займатися лише собою, шукати, освоювати, розподіляти та роздавати матеріальні ресурси, не може бути мови не те що про входження до групи очевидно передових країн, а навіть і до групи тих, які небезнадійно відстали.

У наш час назріла потреба переходу від технократичної парадигми розвитку суспільства до парадигми, так би мовити, гуманістичної, створення консенсусного бачення цінностей модернізації України та шляхів її входження в світ, що глобалізується. Глобалізація висуває високі вимоги до компетентності державного управління, якості політичного класу та інтелектуальної еліти. Треба подолати значне відставання, аби зберегти можливість розмовляти професійною мовою, яка зрозуміла елітам країн “першого світу”. Вихід полягає у створенні найсприятливіших умов для підготовки інтелектуальної, управлінської еліти та її особистісної самореалізації. Пріоритетом України має стати підготовка кадрового потенціалу як найважливішого ресурсу суспільства, що забезпечить збереження його цілісності, високі темпи розвитку, необхідний рівень конкурентоспроможності у міжнародному поділі праці та світовій політиці, реальність перспектив щодо входження до розвинутих держав та народів.

Підсумовуючи, можна зазначити, що попри всю недосформованість, недорозвиненість, недопідготовленість політична еліта відіграє значну роль у модернізаційних процесах. Це зумовлено недостатнім розвитком громадянського суспільства, пасивністю населення стосовно постійної участі у суспільно-політичному житті. За таких умов наші можновладці, не відчуваючи контролю і стимулювання до реформ з

боку суспільства, віддають перевагу суто формальним перетворенням, а не реальним системним змінам, що свідчить про недостатню ефективність та неадекватність їхньої діяльності стану справ. Єдиним виходом з такої ситуації є істотне підвищення якості української політичної еліти шляхом її глибокого оновлення та залучення нових людей, які краще відповідали б потребам модернізації суспільства та викликам сучасного глобалізованого світу.

1. Авторитаризм и демократия в развивающихся странах / В. Хорос, Г. Мирский, К. Майданник и др. – М., 1996. 2. Алешин А.Н., Порус В.Н. Власть и “политический реализм” (поведенческие концепции власти в политической науке США) // Власть: очерки современной политической философии Запада / В.В. Мишениерадзе, И.И. Кравченко, Е.В. Осипова и др. – М.: Наука, 1989. – С. 95–127 3. Васильев Л.С. Российская модернизация: проблемы и перспективы / Материалы “круглого стола” // Вопросы философии. – 1993. – №7-С11; Тадевосян З.В. Словарь-справочник по социологии и политологии. – М., 1996. – С. 136. 4. Гальчинський А. Глобальна криза чи криза глобалізації? // Віче. – 2002. – № 1 5. Горбатенко В.П. Парадигма модернізації. // Нова політика. – 1998. – № 4 6. Горбатенко В.П., Цветков В.В. Демократія. – Управління. – Бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства.: Монографія. – К., 2001. 7. Горбатенко В.П. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть.: Монографія. – Видавничий центр “Академія”. – К., 1999. 8. Зндрувайт Г. Элиты и развитие. Теория и исследование влияния элит на процессы социально-политического развития // Политическая наука. Элиты в сравнительно-исторической ретроспективе. Проблемно-тематический сборник / Ред. Ю.С. Пивоваров и др. – Вып. 4. – М., 1998 9. Зеленько Г. “Навздогінна модернізація”: досвід Польщі та України. – Критика. – К., 2003. 10. Зеленько Г. “Навздогінна модернізація”: досвід Польщі та України. – Критика. – К., 2003.; Горбатенко В.П. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть.: Монографія. – Видавничий центр “Академія”. – К., 1999. 11. Зінов'єв О. Західнізація / Кара-Мурза С. “Зміна курсу реформ”: що це таке? / Нілов В. Сталін. Вимушена необхідність. – К.: Оріяни, 1999. 12. Красильников В.А. Модернизация и Россия на пороге XXI века // Вопросы философии. – 1997. – № 7. 13. Михальченко Н.И. Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? – К., 2001. 14. Михальченко М. Еліта в Україні: їсте куме, що зварили? // Віче. – 2003. – № 1. 15. Політологія: Посібник для студентів вищих навч. закладів / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенька. – К., 2001. 16. Ракитянский Н.М. Модернизация России и политическая элита // Власть. – 2002. – № 1. 17. Скірбек Г. Альтернативні процеси модернізації // Філософська думка. – 2007. – № 5. 18. Тадевосян З.В. Словарь-справочник по социологии и политологии. – М., 1996. – С. 136

УДК 94 + 070 (09) + 351.858 (477.83/86) “18-19”

О. Хімяк

Національний університет “Львівська політехніка”

УКРАЇНСЬКА СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНА ПАРТІЯ: ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ ст.)

© Хімяк О., 2008

Розглядається діяльність Української соціал-демократичної партії та докладно досліджується роль преси у внутрішньопартійному та загальнополітичному житті галицького суспільства.

In our work we look at the activity of the USDP and research the role of the press in the in lad-partial and social-political life of Halician society.

Злам ХІХ та ХХ століть став важливою віхою у суспільно-політичній історії українців Галичини. Саме тоді було закладено основи партійної системи українського національного руху, позначено початок якісно нового етапу національного самоствердження галицьких українців, на якому провід у боротьбі за національні права перебрали на себе політичні партії.